

5. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРА

УДК 330.338

Александрова Б. В.

ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВІ ПАЛАТИ ТА АКТИВІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті висвітлено взаємодію вітчизняних підприємств і торгово-промислових палат. Визначено основні функції торгово-промислових палат, послуги, що відповідають цим функціям, та їх взаємозв'язок з функціями підприємств, розкрито вплив недержавних структур, а саме — системи торгово-промислових палат, на сучасне підприємницьке середовище України.

Ключові слова: торгово-промислова палата, члени торгово-промислової палати, підприємство, розвиток, управління

Aleksandrova B.

CHAMBERS OF COMMERCE AND BUSINESS DEVELOPMENT INTENSIFYING: THEORETICAL ASPECTS

Summary. The article deals with the interaction of local businesses and chambers of commerce. The basic functions of chambers of commerce, services that correspond to these functions, and their relationship to business functions defined, reveals the influence of non-state actors — namely, of Chambers of Commerce to the modern business environment in Ukraine.

Keywords: Chamber of Commerce, members of the chamber of commerce, business, development and management

1. Вступ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин інтеграція України у глобальний економічний простір неможлива без активізації діяльності приватного сектора вітчизняної економіки. Створення сприятливих умов для підприємницької діяльності та сприяння всебічному розвитку науково-технічних і торговельних зв'язків між українськими підприємцями та їх зарубіжними партнерами забезпечуються діяльністю торгово-промислової палати. Однак в Україні на сьогодні немає науково-узагальнюючих досліджень щодо ефективності функціонування та розвитку таких інституцій, що зумовлює необхідність підвищення рівня обізнаності суб'єктів господарювання щодо ролі торгово-промислових палат в економіці, а також переваги співробітництва з такими інституціями в умовах вступу України до Європейського співтовариства.

Трансформація економіки та поява широкого спектру представників великого, середнього та малого бізнесу дала поштовх до консолідації підприємств у громадські об'єднання з метою захисту своїх інтересів. Проте на сьогодні лише невелика кількість науковців створює науково-методологічну базу для активізації співробітництва підприємств та торгово-промислових палат, серед яких

варто відзначити як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів: Ю. Дмитренко, Ф. Кэррол, М. Лапуста, Ю. Осипов, Р. Патюрель, Ю. Макогон, А. Блінов, Ю. Філімонов, В. Савченко, В. Федорченко, Э. Хоккен, А. Хоскінг, А. Шулу, Й. Шумпетер та ін..

Недослідженим є вплив функціонування торгово-промислових палат на активізацію діяльності підприємств. Це вимагає підвищеної уваги та детального дослідження роботи торгово-промислових палат, діяльність яких суттєво залежить від стану економіки, а також має реальний вплив на неї.

Метою статті є визначення особливостей взаємодії підприємств та торгово-промислових палат у процесі стимулювання розвитку приватних суб'єктів господарювання в країні.

2. Особливості функціонування торгово-промислових палат

Згідно Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні», торгово-промисловою палатою можна розглядати як недержавну неприбуткову самоврядну організацію, яка на добровільних засадах об'єднує юридичних осіб та громадян України, зареєстрованих як підприємці, а також їх об'єднання [2].

Проте в економічній літературі це далеко не єдине визначення поняття «торгово-промислова палата». О. Г. Пшонка у своїй роботі палати характеризує як організації кількох членів, що являють собою ділові об'єднання і включають підприємства та окремих громадян, які займаються торгівлею, виробництвом і наданням послуг.

На думку доктора економічних наук Г. Д. Чижикова, палати – це членські організації, що представляють ділові спільноти, які складаються з підприємств та приватних осіб-підприємців, метою яких є захист та сприяння розвитку бізнесу [8, с. 387].

Г. М. Болдир розглядає торгово-промислові палати як особливі недержавні бізнес-асоціації, що мають некомерційний характер діяльності [3]. Федотов В.І. визначає палати як особливий тип бізнес-асоціацій, що об'єднує підприємницькі структури різного типу, які, як правило, обслуговують певний адміністративний регіон [7, с.200].

Більш ширше трактування дає Закон Республіки Білорусь від 16 червня 2003 року. Згідно з ним, «Торгово-промисловою палатою визнається добровільне об'єднання юридичних осіб та індивідуальних підприємців, яке є недержавною некомерційною організацією, створеною з метою сприяння розвитку підприємницької діяльності в Республіці Білорусь, інтегрування її економіки у світову господарчу систему, створення сприятливих умов для укріплення зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів підприємницької діяльності із іноземними партнерами» [1].

Головною відмінністю торгово-промислових палат від інших галузевих асоціацій підприємств є те, що будучи представниками інтересів об'єднань

підприємців з усіх секторів економіки, торгові палати представляють також економічні інтереси своїх країн в цілому [8, с.385].

Фінансування торгово-промислових палат здійснюється за допомогою членських внесків підприємств, які входять до її складу.

Немає також єдиної точки зору щодо визначення функцій палати. Основні функції торгово-промислових палат відображено на рис. 1.1.[9]

Цікавим у цьому плані є досвід Федеративної Республіки Німеччини (ФРН), адже ця країна є лідером за кількістю функціонуючих бізнес-асоціацій – 5-7 тис. за різними оцінками [3]. Ключовою функцією Торгово-промислової палати ФРН є інформативна. Її параметри включають:

- інформування державних структур про потреби та вимоги підприємництва;
- інформування членів ТПП про поточні питання економічної політики;
- надання інформації про ринки, ведення маркетингу через мережу своїх зарубіжних відділень;
- інформаційне обслуговування інвесторів;
- публікація відомостей про комерційні контракти тощо.

Крім того, Торгово-промислова палата ФРН з метою активізації розвитку підприємництва проводить в широких масштабах професійне навчання з використання спеціальних освітніх програм, семінарів; надає консультації і послуги з питань технології, здійснює підбір експертів; виносить кваліфіковані висновки з питань стандартизації продукції; здійснює пошук комерційних партнерів у сфері промислової кооперації, оптової торгівлі, продажу підприємств, постачань вторинної сировини; надає кредитні гарантії для малих і середніх підприємств

Рис. 1.1. Функції торгово-промислових палат

тощо.

Попри виконання усіх функцій, покладених на дану структуру, в аспекті стимулювання підприємництва торгово-промислова палата перебуває у дещо вигіднішому становищі, ніж уряд. Це пояснюється постійним контактом палати з підприємствами всього світу за допомогою організації різних ярмарків і виставок, обміну діловими делегаціями, а також більшою гнучкістю у прийнятті рішень. Також варто зазначити, що у неї кращий доступ до цільової групи й вона більше знайома із проблемами і потребами підприємців [8, с. 386].

Варто зазначити, що одним із видів діяльності торгово-промислових палат є складання та розгляд позовів у Міжнародному арбітражному суді, Морській арбітражній комісії та інших судових інстанціях, а також представництво своїх клієнтів [4, с. 4].

Усі без винятку торгово-промислові палати країн Співдружності проводять активну діяльність, спрямовану на забезпечення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств. Основною функцією таких палат є експертна. Її суть полягає у тому, щоб:

- завіряти та видавати сертифікати про походження товарів та інші документи, пов'язані із підприємництвом на зовнішньому ринку;

- проводити за дорученням державних органів незалежну експертизу проектів нормативно-правових актів з питань зовнішньоекономічної діяльності, фінансів, та інших питань, які стосуються прав та інтересів підприємців;

- проводити на замовлення суб'єктів господарювання експертизу, контроль якості, кількості, комплектності товарів та визначати їх вартість [5, с. 144].

3. Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, спектр послуг торгово-промислових палат є надзвичайно широким, спрямований на активний розвиток підприємства та відповідає здійсненню підприємствами таких основних функцій, як планування, організація, фінанси, маркетинг, виробництво та соціальний розвиток. Для цього торгово-промислові палати здійснюють організацію інфраструктури інформаційного обслуговування підприємництва; організацію взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності, координацію їх взаємовідносин з органами державного управління; сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, експорту товарів та послуг тощо. Світовий досвід показує, що в умовах економічної кризи політика, орієнтована на сприяння розвитку підприємництва, украй важлива для досягнення збалансованого економічного росту.

Проведений аналіз свідчить, що для розробки законодавчих ініціатив у приватному секторі економіки, підвищення ролі торгово-промислової палати та її проникнення у розвиток підприємництва

необхідним є вивчення досвіду країн Європейського Союзу, Північної та Південної Америки. Зважаючи на досить давню історію функціонування Палат у цих регіонах, вважаємо, що саме їх надбання дозволять сформулювати пропозиції по підвищенню ролі інституту торгово-промислових палат в стимулюванні підприємництва України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про торгово-промислові палати: Закон Республіки Білорусь № 208-3 від 16 червня 2003 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravo.by/>

2. Україна. Закон. Про торгово-промислові палати в Україні від 02.12.1997 № 671/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>

3. Болдир Г. М. Взаємозв'язок функцій підприємств і торгово-промислових палат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>

4. Кравчук П. Я. Торгово-промислові палати як чинник активізації зовнішньоекономічної діяльності / П. Я. Кравчук // Економічні науки. Збірник наукових праць ЛНТУ – Випуск 8 (32). – Луцьк, 2011. – (Серія «Економічна теорія та економічна історія»)

5. Куц А. В. Законодавче регулювання діяльності торгово-промислових палат у країнах СНД: порівняльно-правовий аналіз (узагальнений аспект) / А. В. Куц // Вісник Запорізького національного університету, юридичні науки № 1(II), 2012. – С.142-147

6. Куц А. В. Нормативне закріплення правового статусу торгово-промислової палати в Україні: історико-правовий аспект / В. А. Куц // Вісник Запорізького національного університету. – № 3, 2012. – С.199-207

7. Федотов В. И. Торгово-промышленные палаты. Ч. 1. История / Федотов В. И.; [под ред. чл. – кор. РАН С. А. Смирнова]. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2009. – 260 с.

8. Чижиков Г. Д. Участь торгово-промислових палат у розвитку малого та середнього бізнесу країни / Г. Д. Чижиков // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечение иностранных инвестиций: региональный аспект: Сборник научных трудов. – Донецк, 2013. – С. 385-387.

9. Офіційний сайт торгово-промислової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucci.org.ua>.